

PROJE YAKLAŞIMINA DAYALI EĞİTİMİN BEŞ YAŞ (60-72 AY) ÇOCUKLARININ ÇİZİM BECERİLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Yard. Doç. Dr. Şermin Metin
Adnan Menderes Üniversitesi
s-metin@hotmail.com

Prof. Dr. Neriman Aral
Ankara Üniversitesi
aralneriman@gmail.com

Özet

Bu araştırmada, anaokuluna devam eden beş yaş (60-72 ay) çocuklarının çizim becerilerini belirlemek ve proje yaklaşımına dayalı eğitim alan ve almayan çocukların çizim becerilerinde farklılık olup olmadığını saptamak amaçlanmıştır. Araştırma ön test-son test-kalıcılık testi kontrol gruplu deneysel desende gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya Kayseri İl merkezinde bulunan anaokuluna devam eden, normal gelişim gösteren orta sosyo-ekonomik düzeyden gelen beş yaş (60-72 ay) çocuklar dahil edilmiştir. Araştırma basit tesadüfî örnekleme yoluyla seçilen iki anaokulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen okullardan biri deney diğeri kontrol grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya dâhil edilen çocukların 22'si deney grubu, 22'si kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubundaki çocuklara okul öncesi eğitim programlarına ek olarak sekiz hafta süreyle her gün üç saat Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitimi Programı uygulanmıştır. Kontrol grubundaki çocuklar ise okullarında uygulanan okul öncesi eğitim programına devam etmişlerdir. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Genel Bilgi Formu" ve Rawley Silver (1983) tarafından geliştirilen Gür (2006) tarafından geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan "Silver Çizim Testi (SÇT)" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, tek faktörlü Kovaryans analizi (ANCOVA) ve ilişkili örneklemler (tekrarlı ölçümler) için tek faktörlü ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonucunda deney ve kontrol grubundaki çocukların çizim beceri ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu ($p<0,001$) belirlenmiştir. Deney grubundaki çocukların son test ve kalıcılık testi puan ortalamaları arasında farklılığın anlamlı olmadığı ($p>0,05$) ve Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitimi Programının etkisinin devam ettiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Proje, proje yaklaşımı, çizim gelişimi, çizim becerileri.

AN ANALYSIS OF THE EFFECT OF THE PROJECT-BASED EDUCATION APPROACH ON THE DRAWING SKILLS OF 5-YEAR-OLD CHILDREN (60-72 MONTHS)

Abstract

The current study aimed to identify the drawing skills of five-year-old children (60-72 months) enrolled in kindergarten and to determine whether there were differences between the drawing skills of the children who were taught using a project-based education approach and those who were not. The experimental patterns of pre-test, post-test, permanence test, and the control-treatment groups were applied to the study. Participants were five-year-old (60-72 months) children with normal developmental processes who were enrolled in kindergarten in the center of Kayseri and were coming from families with middle class socio-economical level. The study was conducted in two kindergartens, which were selected through simple random sampling method. Children enrolled in one of the kindergartens were determined to constitute the control group and the other kindergarten formed the treatment group. There were 22 children in each group. Children in the treatment group received the Project-Based Education Program for three hours per day, in addition to the kindergarten curriculum during eight weeks. Children in the control group, on the other hand, received the kindergarten curriculum. As the data collection tool, a "General Information Form" was used along with the "Silver Drawing Test" (SDT), developed by Rawley Silver (1983), and the reliability and validity study of which was performed by

Gür (2006). Data were analyzed through the single factor covariance analysis (ANCOVA) and the single factor ANOVA was used for related sampling (repeated assessments). It was concluded that there was a significant difference in the drawing skill averages of the children in the control and the treatment groups favoring the treatment group ($p < 0.001$). The difference between the post-test and permanence test scores of the children in the treatment group was not significant ($p > 0.05$) and it was observed that the effects of the Project-based Education Program were sustained.

Key Words: Project, project-based approach, drawing development, drawing skills.

GİRİŞ

Çocuğa erken yıllarda sağlanacak deneyimlerle elde edilecek temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar, çocuğun daha sonraki öğrenim yaşamının yanı sıra sosyal ve duygusal yaşamını da biçimlendirmektedir (Aral vd. 2011, Dağlı 2007). Erken çocukluk eğitim ile ilgili araştırma ve bilgilere bakıldığında bir eğitim programının temel yapısının oyun ile etkinlikleri en iyi şekilde birleştiren bir eğitim programına gereksinim olduğunu ortaya çıkarmıştır (Katz ve Chard 1992, Katz 1994, Rosberg 1995, Hale 1996, Katz ve Chard 2005, McDonell 2007, Can Yaşar 2009, Aral vd. 2011, Rahman vd. 2012, Metin 2014). Oyun ile etkinlikleri birleştiren proje yaklaşımına dayalı eğitimde çocukların kendi deneyimleri ve çevrelerindeki olay ve nesnelere derinlemesine incelemesi ana hedefler arasında yer almaktadır. Derinlemesine incelemede araştırmayı başlatma, planlama ve yönetme önemlidir. Proje çalışması; araştırılabilir konunun seçimi, araştırma sorularının açıkça ifade edilmesi, soruların cevaplarına ulaşılması için gerekli olan kaynaklara karar verilmesi ve toplanması, elde edilen bilgilerin özetlenmesi ve sunulması için farklı yollarının bulunmasına kadar çocukların aktif katılımını (yetişkinle birlikte) içeren ve destekleyen çocuk merkezli bir eğitim yaklaşımıdır (Nelson 2007). Çocuklara beceri ve yeteneklerini kullanma fırsatı sağlayan, onların tüm gelişimlerine destek olan, çocuk merkezli eğitimin en iyi örneklerinden olan proje yaklaşımına dayalı eğitim (Grant ve Branch 2005) çocukların kendi başlarına ya da küçük bir grupla, bazen de tüm sınıfın katıldığı, çocukların öğretmen veya arkadaşlarının yardımıyla buldukları sorulara cevap aramalarını içeren, eğitim programı ile bütünleştirilebilen gelişimsel bir yaklaşımdır (LeeKeenan ve Edwards 1992, Katz 1994, Rosberg 1995, Katz ve Chard 1992, Chard 1998a, Chard 1998b, Helm 2004, Capraro ve Slough 2009, Souto ve Lee 2009, Kefi 2011, Oğuz vd. 2014).

Proje yaklaşımına dayalı eğitimde önemli olan doğru cevapları bulmak değil, birinci elden deneyerek bir konu hakkında çok fazla şeyi keşfetmek ve öğrenmektir. Amaç gerçeklerin öğrenilmesinden çok kavram ve ilkelerin kavranması, birbirinden ayrı becerilerin kazanılması ve var olan becerilerin gelişimini desteklemektir (Thode 1997, Demirel 2003, Newell 2003, Capraro ve Slough 2009). Proje yaklaşımına dayalı eğitim yoluyla elde edilen kavram ve ilkelerle deneyimlerin dış dünyaya aktarılmasında çizim becerileri önemli bir yere sahiptir. Çizim becerilerinin kazanılmasında da insanın duyuşsal algılayıcısı olan görme, işitme, koklama, tatma, yüzeysel ve derin dokunma, ısı, basınç ve ağrı algıları ile insanların duyuşsal uyarılmalara yanıt vermede kasları ve salgı üreten dokuları çok önemli görevler üstlenmektedir. Kasları sayesinde insanlar eğilmek, kalkmak, yürümek, koşmak, düğme açmak, çivi vidalamak, topu hedefe atmak, çizim yapmak gibi becerileri yapabilmektedir. Bunlardan çizim yapma beynin bilişsel integrasyonu içinde işlenmekte, hafızaya alınmakta ve uyarana (genellikle görsel bir duyum) ince motor kaslarla yanıt verme şeklinde gerçekleşmektedir (Paktuna Keskin 2010).

Silver (2000) öğrenmeyi yeni kazanılan bilgileri kullanarak yeni durumlara uyum sağlama olarak açıklamakta, çocukların yeni öğrendiği şeyler hakkında çizim yaparak bilgiyi yeni bir durumda uyguladıklarını ve kendi amaçları için kullandıklarını belirtmektedir. Basit bir kas hareketinden daha karmaşık bilişsel süreç olan çizim çocuğun bilişsel gelişimi için bir araç, aynı zamanda bilişsel gelişimin de bir göstergesidir. Çocuk için önemli bir anlatım aracı olan çizim öğrenmeyi destekleyen ve çocuğa sunulan yaşantılar ile geliştirilebilen bir beceridir. Abell ve arkadaşları (2001) zeka ile çizim arasında ilişki olduğunu, çizim özelliklerinin zeka özelliğini yansıttığını, Klauve (1992) çocukların yaş ve deneyimleri arttıkça nesnelere daha gerçekçi yansıttıklarını, Golomb (1985) ise Piaget'in öngördüğü gibi bilişsel gelişime bağlı olarak nesnelere düzlemsel ve mekansal farklılıklarını tanımlama yeteneğinin geliştiğini yaptıkları çalışmalarla ortaya koymuşlardır. Martlew ve Connolly (1996) okul deneyiminin çocukların çizimlerdeki anlatımı açıkça arttırdığını, Stokrocki ve Samoraj (2002) ve Schussler ve Winslow

(2007) proje yaklaşımına dayalı eğitim uyguladıkları sınıflarda çocukların eğitim öncesi çizimleri ile eğitim sonrası çizimleri arasında anlatım açısında önemli farklılıklar olduğunu, çocukların çizimleri ile neyi, ne kadar öğrendiklerini ve bilginin nasıl ve ne kadarının belleklerinde yer aldığını gösterdiklerini belirtmişlerdir. Metin (2014)'de proje yaklaşımının çocukların çizim becerilerine önemli bir etkisi olduğunu ve çocukların proje öncesi ve sonrasında çizdikleri çizimlerin anlatımsal olarak farklılık gösterdiğini vurgulamıştır. Toku (2002) eğitim sisteminin, geleneksel estetik faktörlerin ve popüler kültürün çocukların çizimlerine yansıdığını, Kapsch (2006) drama eğitimini kullandığı çalışmasında çocukların duygularını aktarmada dramanın etkili olduğunu, bu etkiyi ise çizimleriyle yansıtabildiklerini ve eğitimin çocukların çizim stratejileri geliştirmelerine katkı sağladığını, Vlach ve Carve (2008)'de gözlemin çizim ve çizim ile anlatım becerilerinin olumlu etki yaptığını belirtmiştir. Tüm bu çalışmalar çizimin bilgiyi yapılandırmada önemli olduğunu ve yaşantılar yoluyla geliştirilebileceğini ortaya koymuş ve çizim becerilerinin gelişiminde çocuğa sunulacak yaşantıların önemine vurgu yapmıştır.

Proje yaklaşımına dayalı eğitim çocuğun bir konuda derinlemesine inceleme yaparken, gerçek yaşam deneyimleri ile bir sorunu çözerken, çevredeki nesne, durum ve kişilerle etkileşime girerek bilgi toplamasına ve tüm duyularını kullanarak elde ettiği bilgiyi yorumlayarak yapılandırmasına yardım eden ve çizim becerilerini destekleyen bir yaklaşımdır. Bu bağlamda çizim becerilerinin desteklenmesinde proje yaklaşımına dayalı eğitimin önem kazandığı görülmektedir. Bu eğitim sürecinde elde edilen kazanımların da çocukların çizim becerilerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle bu çalışma proje yaklaşımına dayalı eğitimin beş yaş çocuklarının çizim becerilerine etkisini incelemek amacıyla planlanmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmada, anaokuluna devam eden beş yaş (60-72 ay) çocuklarının çizim becerilerini belirlemek ve proje yaklaşımına dayalı eğitim alan ve almayan çocukların çizim becerilerinde farklılık olup olmadığını saptamak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Deseni

Araştırmada, “ön test, son test, kalıcılık testi kontrol gruplu deneysel desen” kullanılmıştır. Desende bağımlı değişken beş yaş (60-72 ay) çocukların çizim becerileri, bağımsız değişken ise çocukların çizim becerileri üzerine etkisi incelenen “Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programı”dır.

Araştırma Grubu

Araştırma Kayseri il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında yürütülmüştür. Öğretmen ve yöneticilerin görüşleri doğrultusunda sosyo-kültürel özellikler açısından benzer özelliklere sahip olduğu varsayılan, normal gelişim gösteren ve daha önce proje yaklaşımına dayalı eğitim uygulanmamış sekiz okul belirlenmiştir. Bu okullar arasından tesadüfi örneklem yöntemi ile iki okul saptanmıştır. Çocukların dolaylı da olsa proje yaklaşımına dayalı eğitimden etkilenebilecekleri düşünülerek deney ve kontrol grubu farklı okullardan seçilmiş bu okullar arasından basit tesadüfi örneklem yolu ile deney ve kontrol gruplarının yer aldığı okullar ve bu okullardaki sınıflardan ise birer sınıf belirlenmiştir. Deney grubunda 10 kız, 12 erkek olmak üzere 22 çocuk, kontrol grubunda ise 12 kız, 10 erkek çocuk olmak üzere 22 çocuk bulunmakta, toplam 44 çocuk araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Deney grubundaki çocukların % 45,5'i kız, % 54,5 erkek, % 54,5'inin tek çocuk, % 90,1'inin daha önce okul öncesi eğitim almadığı; kontrol grubunun ise % 54,5'inin kız, % 45,5'inin erkek, % 45,4'ünün iki çocuk ve % 86,9'unun daha önce okul öncesi eğitim almadığı belirlenmiştir. Çalışmaya dâhil edilen çocukların anne ve babalarının çoğunluğunun (deney grubu; anne: % 72,7, baba: % 77,2, kontrol grubu; anne: % 50,0, baba: % 54,6) 25-35 yaşları arasında olduğu, annelerin genellikle (deney: % 46,0, kontrol: % 50,0) ilkököl, babalarının ise (deney: % 68,8, kontrol: % 45,4) ortaokul mezunu olduğu, annelerin çoğunluğunun çalışmadığı (deney: % 95,1, kontrol: % 90,7), babalarının ise tamamının çalıştığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, çocuklar ve aileleri hakkında bazı bilgileri elde etmek amacıyla oluşturulan “Genel Bilgi Formu”, çocukların çizim becerilerini belirlemek amacıyla Rawley Silver (1983) tarafından geliştirilen Gür (2006) tarafından geçerlik güvenirlik çalışması yapılan “Silver Çizim Testi (SÇT)” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formunda, araştırmaya dâhil edilen çocukların yaşı, cinsiyeti, anne baba yaşı, anne baba öğrenim düzeyi, anne baba çalışma durumu ve çocuğun daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna ilişkin toplam beş soru yer almaktadır.

Rawley Silver (1983) tarafından geliştirilen Gür (2006) tarafından geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan Silver Çizim Testi (SÇT), hem bilişsel hem de duygusal bileşenlere sahip ve düşünceleri çizimle ifade etme becerilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Her hangi bir ön eğitim yapılmaksızın öğretmenler ve ruh sağlığı uzmanları tarafından grup ya da bireysel olarak beş yaşından yetişkinliğe kadar uygulanabilen ve puanlanabilen bir testtir. Silver Çizim Testinin uygulanması yaklaşık 15 dakika sürmektedir. Silver Çizim Testi; Tahmin Etmeye Dayalı Çizim, Gözleme Dayalı Çizim ve Hayal Gücüne Dayalı Çizim olmak üzere üç alt testten oluşmaktadır. Bu üç alt testin her biri ayrı ayrı değerlendirme kriterleri ile değerlendirilmekte ve puanlanmaktadır. Alt testler birbiri ile bağlantılı olup testler çocuklara Tahmin Etmeye Dayalı Çizim, Gözleme Dayalı Çizim ve Hayal Gücüne Dayalı Çizim Testi sırası ile uygulanmaktadır (Silver 2000). Bu çalışma kapsamında da her bir alt test ayrı ayrı değerlendirilerek puanlanmış toplam bir puan elde edilmemiştir.

Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programı

Proje yaklaşımına dayalı eğitim programı ile okul öncesi dönemde beş yaş (60-72 ay) grubundaki çocukların gelişim alanlarının yanında çizim becerilerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Eğitim programı hazırlanırken “Milli Eğitim Bakanlığı 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı”ndan yararlanılmış ve çocukların gelişim alanlarını desteklemeye yönelik kazanım ve göstergeleri belirlenmiştir (Anonim 2006).

Çocukların tüm gelişim alanlarına yönelik belirlenen kazanım ve göstergeler doğrultusunda sekiz hafta, haftanın beş günü, günde üç saat, 41 günlük eğitim programı hazırlanmıştır. Etkinlikler hazırlanırken, çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda, deneyimleyecekleri, doğrudan araştırma, inceleme, gözlem yapabilecekleri, çocukların sahip olduğu deneyimleri daha rahat ortaya koyabilecekleri, tartışabilecekleri, duygu ve düşüncelerini ifade edebilecekleri bireysel, küçük grup ve büyük grupla çalışabilecekleri ve ayrıca çizim becerilerini destekleyecek etkinliklere yer verilmiştir. Öğrenme süreçleri oluşturulurken proje çalışmalarının aşamaları ile kazanım ve göstergeler dikkate alınmış, her bir projede planlama ve başlama, uygulama ve sonlandırma aşaması ile değerlendirmeye yer verilmiştir. Proje çalışması boyunca etkinliklerde kullanılmak üzere somut görsel materyaller hazırlanmıştır.

Proje yaklaşımına dayalı eğitim programı kapsamında çocukların ilgi ile katılımlarını sağlamaya yönelik, kendi çevrelerini doğrudan gözlemleyecekleri, araştırma kaynakları bol ve kolay erişilebilir olan, farklı yöntem ve teknikleri kullanmaya uygun, Kayseri’de inşaat sektörünün hızla gelişimi, şeker fabrikasının bulunması ve şeker imalatında Türkiye’de önde gelen illerden biri olması düşüncesinden hareketle “Şeker Projesi”, “Evler Projesi” ve “Oyuncak Projesi” hazırlanmıştır. Hazırlanan projeler eğitimde program geliştirme, okul öncesi eğitim, çocuk gelişimi ve eğitimi alanlarında uzman olan yedi kişinin ve iki okul öncesi eğitim öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Projeler;

- Şeker Projesi 10 gün,
- Evler Projesi 15 gün,
- Oyuncak Projesi 16 gün olarak hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

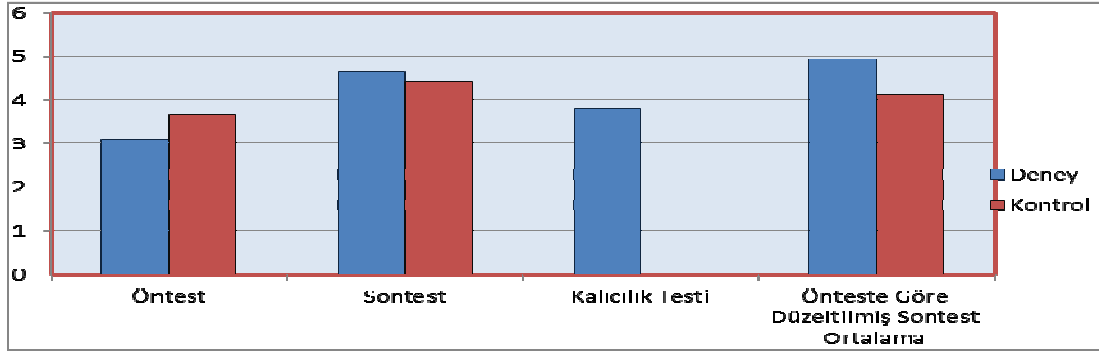
Silver Çizim Testi kullanılarak yapılan araştırmaya ait verilerin analizinde; yüzde, aritmetik ortalama gibi betimsel istatistiklerin yanı sıra, bazı parametrik istatistiksel analizler de kullanılmıştır. Analizler, deney (22) ve kontrol (22) grubundaki 44 çocuğun Silver Çizim Testi alt testlerinden aldıkları ön test, son test ve kalıcılık testi çizim beceri puanları ile elde edilen verilerin analizinde kovaryans analizi (ANCOVA) ile ANOVA kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim alan ve almayan çocukların çizim becerilerinin incelenmesi, çizim beceri düzeylerinde eğitimin etkili olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada elde edilen bulgular, çizelgeler halinde sunulmaktadır.

Çizelge 1: Deney ve kontrol grubundaki çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim alt testine ait puan ortalamaları ve standart sapma sonuçları

Grup	Öntest		Sontest		Kalıcılık Testi		ÖnTeste Göre Düzeltilmiş Sontest Ortalama
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Deney	3,09	1,34	4,64	1,84	3,82	1,44	4,94
Kontrol	3,68	1,76	4,41	2,26	-	-	4,11

Şekil 1 Deney ve kontrol grubundaki çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim alt testine ait puan ortalamaları Çizelge 1 ve Şekil 1 incelendiğinde, Silver Çizim Testi Tahmin Etmeye Dayalı Çizim alt testinden alınan ön test ve son test puan ortalamalarının deney (ön test: $3,09 \pm 1,34$, sontest: $4,64 \pm 1,84$) ve kontrol (ön test: $3,68 \pm 1,76$ son test: $4,41 \pm 2,26$) grupları arasında farklı olduğu görülmektedir. Grupların ön test puanları kontrol edildiğinde düzeltilmiş son test puan ortalamalarının deney grubundaki çocuklarda 4,94 olduğu, kontrol grubundaki çocuklarda ise 4,11 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre kontrol grubundaki çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim alt testinden aldıkları ön test puanı yüksek iken, eğitim sonrasında deney grubundaki çocukların aldıkları puanın kontrol grubundaki çocuklardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Başka bir anlatımla, eğitim alan deney grubundaki çocukların eğitim almayan kontrol grubundaki çocuklara göre Tahmin Etmeye Dayalı Çizim becerilerinde daha fazla ilerleme kaydettikleri görülmüştür. Deney grubundaki çocukların son test puan ortalamalarına göre ($4,64 \pm 1,84$) kalıcılık test puan ortalamalarının ($3,82 \pm 1,44$) biraz düştüğü görülmektedir. Deney grubundaki son test ve kalıcılık testi arasındaki farkın anlamlı olmadığı ANOVA sonucunda belirlenmiştir (Çizelge 2). Bu durum deney grubundaki çocuklara verilen Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitimin etkisinin devam ettiğini göstermiştir.

Çizelge 2: Deney ve kontrol grubundaki çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim alt testinden aldıkları ön test puanlarına göre düzeltilmiş son test puan ortalamalarına ait ANCOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta-kare
Öntest	104,60	1	104,60	58,10	0,00	0,58
Grup (Deney-Kontrol)	7,20	1	7,20	4,00	0,05	0,08
Hata	73,81	41	1,80			
Toplam	178,98	43				

Çizelge 2'de deney ve kontrol grubundaki çocukların Silver Çizim Testi Tahmin Etmeye Dayalı Çizim alt testine ilişkin ANCOVA sonuçları incelendiğinde, ön test puan ortalamalarına göre düzeltilmiş son test puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir [$F(1-41)=4,00$, $p<0,05$]. Bu bulgu

Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programına katılan çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim becerilerinde eğitim öncesinden sonrasına gözlenen değişimin, kontrol grubundaki çocuklarda gözlenen değişimden anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir. Eğitime katılan deney grubundaki çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim beceri düzeyleri eğitime katılmayan kontrol grubundaki çocuklardan daha yüksektir.

Çizelge 3: Deney grubundaki çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim alt testine ait ön test, son test, kalıcılık testi puan ortalamalarına ilişkin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Varyansın Kaynağı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Etki-Büyükülüğü	Manidar Farklar
Deneklerarası	110,49	21	5,26				
Ölçüm	26,30	2	13,15	13,25	0,00	0,387	2-1,3-1*
Hata	41,70	42	0,99				
Toplam	136,79	44					

*1: Öntest, 2: Sontest, 3: Kalıcılık Testi

Çizelge 3'de grup ve ölçüm faktörlerinin test puanları üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları incelendiğinde; ortak etkinin anlamlı olduğu, Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programına katılan çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim becerilerinde anlamlı bir artış gösterdikleri $F(1-44)=13,25$, $p<.001$ bulunmuştur. Diğer bir deyişle; programın Tahmin Etmeye Dayalı Çizim becerisinin gelişiminde önemli bir etkisinin olduğu gözlemlenmiştir.

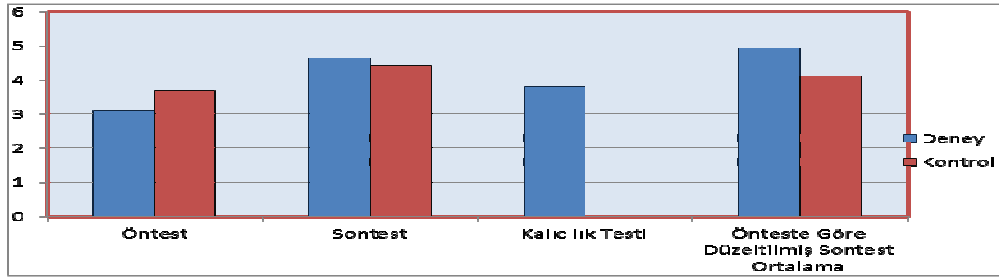
Silver (2001) geliştirdiği eğitim programında yer alan hikâye sıralama, tahmin etme ve gözleme dayalı çizim ve artık materyallerle çalışma etkinliklerin de tahmin etmeye dayalı çizim becerilerinin gelişimine katkıda bulunacak etkinlikler olduğunu belirtmiştir. Bu etkinlikler problem çözme ve çizimle ifade edebilme becerilerini destekleyici nitelikte, çeşitli materyallerle deneyimler yaşayarak keşfetmeye dayalı etkinliklerdir. Silver çizim eğitiminde yer alan bu etkinliklere benzer etkinlikler proje yaklaşımına dayalı eğitimde de yer alan önemli etkinliklerdir ve çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim becerilerini geliştirdiği ve dolayısıyla deney grubunun anlamlı kazanımlar elde etmesine katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Gür (2006) üstün yetenekli çocuklara uygulanan sanat eğitim programının çocukların Silver Çizim Testi alt testi olan Tahmin Etmeye Dayalı Çizim becerileri üzerine olumlu etki sağladığını, deney ve kontrol grubundaki çocukların ön test son test puanları arasında anlamlı bir farkın olduğunu belirtmiştir. Katz ve Chard (2000) da çocukların proje çalışmaları süresince sayma, ölçme, gördükleri ve öğrendikleri hakkında düşünme, tahminlerde bulunma ve bunları resmetme, konu hakkında merak ettiklerini sorma, problemler ve olaylar karşısında yorum yapma, hikâye ve şiir oluşturma gibi etkinlikleri gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Literatürden elde edilen bulgular; bu araştırmada olduğu gibi Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim ile desteklenen çocukların çizim becerilerinin geliştiğini göstermektedir. Proje yaklaşımına dayalı eğitim ile birçok problemle karşı karşıya kalan çocuk problemleri çözmek için tahminler yürütmekte, çözüm önerileri sunmakta, denemekte ve çözüme ulaşmaktadır. Choi (1997) problem çözmeye dayalı etkinliklerin yer aldığı sanat eğitiminin tahmin etmeye dayalı becerileri desteklediğini vurgulamıştır (Akt. Gür 2006).

Proje yaklaşımının bu yönü ile çocukların Tahmin Etmeye Dayalı Çizim becerilerini desteklediği söylenebilir.

Çizelge 4: Deney ve kontrol grubundaki çocukların Gözleme Dayalı Çizim alt testine ait puan ortalamaları ve standart sapma sonuçları

Grup	Öntest		Sontest		Kalıcılık Testi		ÖnTeste Göre Düzeltilmiş SonTest Ortalama
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Deney	3,45	2,04	6,64	2,28	6,32	1,67	6,64
Kontrol	3,45	1,30	5,09	1,74	-	-	5,09

Şekil 2: Deney ve kontrol grubundaki çocukların Gözleme Dayalı Çizim alt testine ait puan ortalamaları.

Çizelge 4 ve Şekil 2'ye göre, Gözleme Dayalı Çizim alt testine ait deney grubunun ön test puan ortalaması ile son test puan ortalaması (öntest: 3,45±2,04, son test: 6,64±2,28) kontrol grubunun ön test ile son test puan ortalaması (ön test: 3,45±1,30, son test: 5,09±1,28) arasında farkın olduğu görülmektedir. Grupların ön test puanları kontrol edildiğinde düzeltilmiş son test puanlarının deney grubunda 6,64, kontrol grubunda 5,09 olduğu bulunmuştur. Gözleme Dayalı Çizim alt testinin düzeltilmiş son test puan ortalamasına göre eğitim alan deney grubundaki çocukların puan ortalamalarının kontrol grubundaki çocukların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda deney grubunda yer alan çocuklara verilen Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitimin çocukların Gözleme Dayalı Çizim becerilerini daha fazla etkilediği ve kalıcılık testinden elde edilen sonuçlara (6,32±1,67) göre çok fazla bir farklılığın olmadığı, bu farkın yapılan ANOVA sonucunda da anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Çizelge 5). Bu durum deney grubundaki çocuklara verilen eğitimin etkisinin devam ettiğini göstermiştir.

Çizelge 5: Deney ve kontrol grubundaki çocukların Gözleme Dayalı Çizim alt testinden aldıkları ön test puanlarına göre düzeltilmiş son test puan ortalamalarına ait ANCOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta-kare
Öntest	103,39	1	103,39	60,97	0,00	0,598
Grup (Deney-Kontrol)	26,27	1	26,27	15,50	0,00	0,274
Hata	69,52	41	1,70			
Toplam	199,18	43				

Çizelge 5'e göre, deney ve kontrol grubundaki çocukların Gözleme Dayalı Çizim alt testinin ön test puan ortalamasına göre düzeltilmiş son test puan ortalaması arasında anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur [$F(1,41)=15,50, p<0,001$]. Bu durum çocukların Gözleme Dayalı Çizim becerilerinin eğitim programına katılma durumundan etkilendiğini göstermektedir. Eğitim uygulanan deney grubundaki çocukların, eğitim uygulanmayan kontrol grubundaki çocuklara göre gözledikleri nesnelere arasındaki ilişkiyi fark etme ve bunu yansıtmaya düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 6: Deney grubundaki çocukların Gözleme Dayalı Çizim alt testine ait ön test, son test, kalıcılık testi puanlarına ilişkin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Varyansın Kaynağı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Etki-Büyüklüğü	Manidar Farklar
Deneklerarası	215,11	21	10,24				
Ölçüm	135,12	2	67,56	70,56	0,00	0,771	2-1,3-1*
Hata	40,21	42	0,96				
Toplam	350,22	44					

*1. Ön test, 2. Son test, 3. Kalıcılık testi

Çizelge 6'da grup ve ölçüm faktörlerinin test puanları üzerindeki ortak etkilerini belirlemek için yapılan ANOVA sonuçlarında da Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programına katılan çocukların Gözleme Dayalı Çizim becerilerinde anlamlı bir artış gösterdiği bulunmuştur [$F(1-44)=70,56$, $p<.001$]. Bu sonuçlar uygulanan eğitim programının çocukların Gözleme Dayalı Çizim becerileri üzerinde olumlu etki yaptığını göstermektedir.

Ebersbach vd. (2011)'de mekâna yerleştirdikleri nesnelere çizimleri için beş-sekiz yaş arası çocuklarla yaptıkları çalışmada yedi-sekiz yaş çocuklarının beş yaş çocuklarına göre nesnelere mekâna daha doğru yerleştirdiklerini, yaşla birlikte çizilen nesne sayısı ve doğru çiziminin arttığını ve büyük çocukların küçük çocuklardan mekânsal çizimleri daha iyi aktardıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada da çocukların ön test sonuçlarına bakıldığında gözlemledikleri nesnelere mekâna doğru yerleştirme düzeyleri düşük bulunmuş, ancak eğitim süreci sonunda beş yaş çocukları nesnelere mekâna tam olarak yerleştiremeye de bir gelişme göstermişlerdir.

Vlach ve Carver (2008) ise yaptıkları çalışmada gözlemin grafik anlatımın gelişimine yardım ettiğini belirtmişler ve olgunlaşmanın açık rolüne rağmen gözlem deneyimi ve nesnelere anlamlı ilişkinin çocuklardaki çizimle anlatım yeteneğinin gelişiminde anahtar faktör olduğunu vurgulamışlardır. Sutton ve Rose (1998) çocukların görüş alanına koydukları farklı nesnelere yaptıkları gözlemsel çizim deneyinde sekiz yaş çocuklarının dört-altı yaş çocuklarından daha fazla gerçekçi çizim yaptıklarını ve çocukların dikkat süreleri ile gerçekçi çizim arasında anlamlı ilişkinin olduğunu belirtmişlerdir. Proje yaklaşımına dayalı eğitim etkinlikleri yoluyla nesne, olay ya da durumları gözleme fırsatı bulan çocukların çizimlerine bu gözlemin olumlu katkı sağladığı görülmektedir. Toku (2000, 2001, 2002) Japon ve Amerikalı çocukların çizimlerinde mekânsal anlatımı incelemek için yaptığı çalışmada Japon çocukların Amerikalı çocuklardan mekânı anlatmakta daha başarılı olduğunu belirtmiş ve eğitimin, geleneksel estetik faktörlerin ve popüler kültürün mekânsal anlatımda etkili olduğunu göstermiştir. Brookes (1996) ise görsel öğrenmeye yönelik bir sanat eğitim programı olan MonArt Programını geliştirmiş ve dört yaştan itibaren yüzlerce çocuk ve yetişkine uygulamıştır. Programda eğitim alan çocukların çizimlerinin yaşlarına göre çok daha ileri düzeyde olduğu ve detay içerdiği, uzamsal ilişkilerin doğru bir şekilde betimlendiği görülmüştür (Akt. Gür 2006). Bu çalışmalar proje yaklaşımına dayalı eğitim sürecinde nesnelere gözleme ve ayrıntılı olarak inceleme fırsatı bulan çocukların gözleme dayalı çizim becerilerindeki ilerlemeyi desteklemektedir.

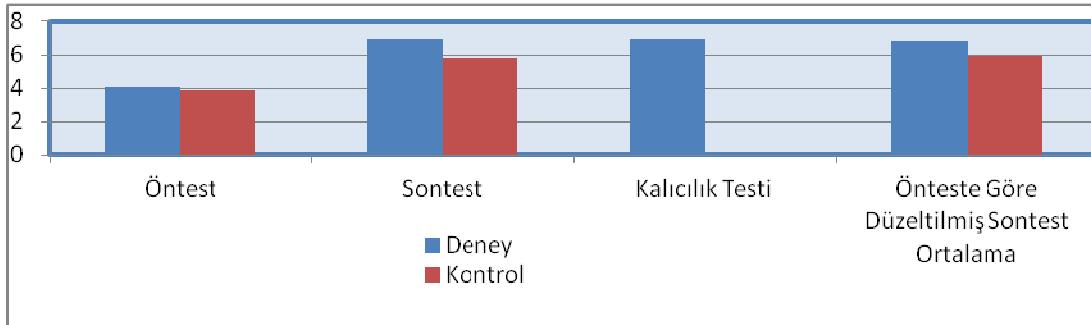
Ra (2009) ise beş-altı yaş çocukları ile yaptığı rüzgâr projesinde çocukların çizim gelişimini incelemiş ve projenin ilk aşamasında çocukların çizimlerinin deneyimlerini içeren anılardan meydana geldiğini, özel detayların oldukça az, çizimlerin hatalı, izlenimci ve basit olduğunu belirtmiştir. Çocukların projenin ikinci aşaması boyunca çizim için gerekli temel kaynaklar olan gerçek olaylar ve nesnelere büyük deneyim yaşadıklarını (alan gezilerindeki karalamalar, alan gezisinden sonra yaşanan deneyimlerin paylaşılması ve detayların çizilmesi gibi), bu deneyimler sırasında pek çok çizim yaptıklarını ve bu çizimlerin gözlem içerdiğini belirtmiştir. Gözleme dayalı çizimlerin çocuklar için bilgilendirici olduğunu, çocukların nesnelere arasındaki ilişkiyi keşfetmelerine ve detayları fark etmelerine yol açtığını ve çocukların çizimlerinin de birinci aşamadaki anlatımlarından çok fazla detaylı ve ayrıntılandırılmış olduğunu belirtmiştir.

Evangelou vd. (2010) üç farklı durumda yarı yapılandırılmış etkinliklerde anaokulu çocuklarının etkileşimlerini incelediği çalışmada üç farklı durum oluşturulmuştur. Nesne ile ilgili hikâye okumak, nesnenin resmini göstermek ve nesnenin kendisini sunmak gibi üç durumda çocuklar çizim yapmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre çocukların hikâye ve taslak çizim durumlarına göre somut nesne koşulunda iki kat daha fazla zaman harcadıkları, dikkatlerini daha fazla verdikleri görülmüştür. Somut nesne ile çocukların daha fazla etkileşime girdikleri, nesne ile ilgili pek çok soru oluşturdukları ve özelliklerini keşfettiklerini ortaya koymuşlardır.

Farklı proje etkinlikleri aracılığı ile çocukların elde ettiği deneyimler çizimler için temel bilgi kaynaklarıdır. Proje etkinlikleri boyunca gözlem yapmak ve yaptıklarını çizmek çocukların nesnelere arasındaki ilişkiyi keşfetmelerine ve detayları fark etmelerine yol açmaktadır (Ra 2009). Proje çalışmaları ile çocuklar bir konuda derinlemesine inceleme yaparken nesne, durum ve olaylara odaklanarak ayrıntıları görmekte ve gördüklerini farklı yollarla ifade etmektedirler. Bu bulgular ışığında proje yaklaşımına dayalı eğitimin çocukların gözleme dayalı çizim becerilerinin eğitim öncesinden eğitim sonrasına olumlu yönde değişmesinde etkili olduğunu göstermektedir.

Çizelge 7: Deney ve kontrol grubundaki çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizim alt testine ait puan ortalamaları ve standart sapma sonuçları

Grup	Öntest		Sontest		Kalıcılık Testi		ÖnTeste Göre Düzeltilmiş SonTest Ortalama
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Deney	4,09	1,57	6,95	1,79	6,95	1,62	6,83
Kontrol	3,82	1,10	5,77	1,07	—	—	5,90

Şekil 3: Deney ve kontrol grubundaki çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizim alt testine ait puan ortalamaları.

Çizelge 7 ve Şekil 3 incelendiğinde, Hayal Gücüne Dayalı Çizim alt testine ait deney grubunun ön test puan ortalaması ile son test puan ortalaması (öntest: 4,09±1,57, son test: 6,95±1,79) kontrol grubunun ön test ile son test puan ortalaması (ön test: 3,82±1,10, son test: 5,77±1,07) arasında farkın olduğu görülmektedir. Grupların ön test puanları kontrol edildiğinde düzeltilmiş son test puanlarının deney grubunda 6,83, kontrol grubunda 5,90 olduğu bulunmuştur. Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Kalıcılık testi sonuçlarının da son testle benzerlik göstermesi Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitimin etkisinin devam ettiğini göstermektedir.

Çizelge 8: Deney ve kontrol grubundaki çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizim alt testinden aldıkları ön test puanlarına göre düzeltilmiş son test puan ortalamalarına ait ANCOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta-kare
Öntest	63,89	1	63,89	97,28	0,00	0,704
Grup (Deney-Kontrol)	9,49	1	9,49	14,44	0,00	0,261
Hata	26,93	41	0,66			
Toplam	106,18	43				

Çizelge 8'e göre, deney ve kontrol grubundaki çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizimden aldıkları ön test puanlarına göre düzeltilmiş son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir [$F(1,41)=14,44$, $p<0,001$]. Diğer bir anlatımla çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizim becerileri buldukları grup ile ilişkilidir. Buna bağlı olarak, Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programı'na katılan deney grubundaki çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizim beceri düzeyi, eğitime katılmayan kontrol grubundaki çocuklardan daha yüksektir.

Çizelge 9: Deney grubundaki çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizim alt testine ait ön test, son test, kalıcılık testi puanlarına ilişkin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Varyansın Kaynağı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Etki-Büyüklüğü	Manidar Farklar
Deneklerarası	152,67	21	7,27				
Ölçüm	120,27	2	60,14	119,93	0,00	0,85	2-1,3-1*
Hata	21,06	42	0,51				
Toplam	272,94	44					

* 1. Ön test, 2. Son test, 3. Kalıcılık testi

Çizelge 9'daki ANOVA sonuçları incelendiğinde; Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programına katılan çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizim becerilerinin anlamlı bir artış gösterdiği bulunmuştur [$F(1-44)=119,93$, $p<.001$]. Bu sonuçlar uygulanan eğitim programının çocukların Hayal Gücüne Dayalı Çizim becerileri üzerinde olumlu etki yaptığını göstermektedir.

Vlach ve Carver (2008)'de yaptıkları çalışmada çizim süreçlerinde rehberlik edilen ve edilmeyen çocukların çizimleri arasında niteliksel farklılıklar görüldüğünü, rehberlik edilen çocukların desteklenmeyen çocuklardan artan bir doğrulukla ve pek çok bileşenin bulunduğu çizim yaptıklarını belirlemişlerdir. Stokrocki ve Samoraj (2002) ise yaptıkları proje çalışmasında çocukların çizimlerini incelemişler, proje çalışmaları sonucunda çocukların çizimlerini konu, şema, renk, içerik, mekânın kullanımı yönünden değerlendirmişler ve çocukların çizimlerdeki detay ve anlatımda çok fazla ilerleme kaydettiklerini ortaya koymuşlardır. Trepanier Street (2000) çocukların düşüncelerini anlatmak için farklı yollar kullandıklarını, çizimin düşünceleri anlatmak için kullanılan ilk yol olduğunu daha sonra çocukların sözel dili kullandıklarını vurgular. Ayrıca çocukların deneyimleri arttıkça çizimlerinde değişeceğini belirtir.

Beneke (2000) ise üç-beş yaş grubu çocuklarla yaptığı proje çalışmasında çocukların çizimlerini incelemiş ve çocukların çizimlerinde proje çalışmaları boyunca önemli bir ilerlemenin olduğunu, çocukların projenin başında basit ve anlaşılabilir çizimler yaparken ilerleyen aşamalarda daha anlamlı ve anlaşılabilir çizimler yaptıklarını belirtmiştir. Vlach ve Carver (2008) anaokulu çocukları ile üç oturumluk bir çalışmada yaşanmış durumların gözlenmesinin ardından yapılan çizimlerin diğer durumlara göre önemli derecede artan detaylar içerdiğini belirtmişlerdir. Bu görüşler; çocukları yeni pek çok durumla karşılaştıran ve bu durumları aktarmaları için pek

çok yol sunan proje yaklaşımına dayalı eğitimin çocukların anlatım becerilerini güçlendirdiği görüşünü desteklemektedir.

Vlach ve Carver (2008) çizim ile anlatımda deneyimin etkisine Reggio Emilia yaklaşımındaki uygulamaların örnek teşkil edebileceğini, Reggio Emilia sisteminde eğitim alan İtalyan çocukların Amerika'daki yaşlılarından daha erken gerçekçi çizimler yarattıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Reggio Emilia yaklaşımına esin kaynağı olan eğitimcilerin çocukların aktif, yaratıcı öğrenme süreçleri ve deneyimleri aracılığıyla anlatım yeteneklerinin artacağını, Reggio Emilia'nın eğitim felsefesinin zihinsel gelişimi sembolik anlatım etkinlikleri olan hareket, çizim, boyama, inşa, kolaj, dramatik oyun gibi etkinliklerle desteklemek olduğunu vurgulamışlardır.

Dresden ve Lee (2011) ilköğretim birinci sınıf çocukları ile öğretmen güdümlü "hayvan" ve proje yaklaşımına dayalı "civciv" konulu çalışma yapmışlar ve proje yaklaşımına dayalı eğitim alan çocukların kelime ve düşünce sayılarında anlamlı farklılıklar olduğunu, proje yaklaşımına dayalı eğitim alan çocukların bilgi ile çok fazla ilgilenerek bilgiyi yapılandırmaları ve bu yüzden çocukların söyleyecek/aktaracak çok şeylerinin olduğunu vurgulamışlardır.

Beneke (1998) üç- beş yaş çocukları ile on altı hafta süre ile uyguladığı "Araba Projesi"nde çocukların çizimlerindeki farklılığa dikkat çekmiş ve projenin başlangıcından sonuna kadar çocukların çizimlerini incelemişler ve başlangıçtaki çizimler ile sonlardaki çizimlerin hem çizim hem içerik bakımından gelişim gösterdiğini ortaya koymuştur. Sanchez (2007) üç-beş yaş çocukları ile yaptığı proje çalışmasında çocukların yazma, çizim ve tartışma düzeylerinin oldukça arttığını gözlemlemiş, çocukların proje boyunca yazma ve çizim yaparken çok istekli olduklarını ve elde ettikleri bilgi ve deneyimlerini hikâyelerle açık ve ayrıntılı anlattıklarını belirtmiştir.

Kapsch (2006) çocukların duygularının çizim ile anlatımında dramanın etkisini incelediği çalışmada çocuklara on saat süren bir drama eğitimi verilmiştir. Çocukların duygularını ifade ediş biçimlerinde büyük bir ilerleme olduğu, çocukların çizim stratejilerinde de gelişimin görüldüğünü ortaya koymuştur. Metin ve Aral (2012) dört-yedi yaş çocuklarının çizim özelliklerini belirledikleri çalışmalarında; çocukların "bildiği nesnelerin resmini çizdiklerini" belirtmişlerdir. Proje yaklaşımına dayalı eğitim ile çocuklar bir çok bilgi ve deneyim elde etmekte ve bunları çizimleri ile aktarmaktadır.

Çizim gelişiminde çocuğun deneyimleri ve olgunlaşması gelişimin bir parçası olarak görülmesine rağmen yıllarca çocukların çizim gelişimine hiç bir müdahalede bulunulmamış ve bunun gereksiz olduğu ileri sürülmüştür. Vygotsky'nin üzerinde önemli durduğu yetişkin desteğinin çocuğun artistik gelişiminde de önemli olduğunun ortaya koymak için pek çok araştırma yapılmıştır. Burton (1980) çocuk ve öğretmen arasındaki etkileşimin çocukların çizim gelişimini arttırdığını ve geliştirdiğini, Wilson ve Wilson (1977,1982) çocukların önceleri kültürden bağımsız hayali çizimler yaptıklarını ancak daha sonra çocuğun yaşadığı çevreden etkilendiğini ve yetişkinin çocuğun çizim gelişimine destek olduğunu belirtmişlerdir (Akt. Kindler 1995). Tüm bu çalışmalar ışığında öğretmenin rehberliğinde zengin deneyimler sunan Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programının çocuklara çok fazla araştırma, inceleme ve gözlem yapma fırsatı sunarak bilgiyi anlamlandırmasına, bu bilgiyi çizimle aktarmasına yardım ederek çizim gelişimine önemli katkılar sağladığı görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, beş yaş (60-72 ay) çocuklarının çizim becerilerinin belirlenmesi, çocukların çizim becerilerine proje yaklaşımına dayalı eğitimin etkili olup olmadığının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda deney ve kontrol grubundaki çocukların Silver Çizim Testinin Tahmin Etmeye Dayalı Çizim, Gözleme Dayalı Çizim ve Hayal Gücüne Dayalı Çizim alt testine ilişkin çizim beceri ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu ($p<0,001$) belirlenmiştir. Deney grubundaki çocukların son test ve kalıcılık testi puan ortalamaları arasında farklılığın anlamlı olmadığı ($p>0,05$) ve Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitimi Programının etkisinin devam ettiği görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda proje yaklaşımına dayalı eğitimin amacını ve felsefesini anlamak, aşamalarını uygulayabilmek, okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirebilmek için eğitimciler proje

yaklaşımı ile ilgili seminer, konferans, atölye çalışmalarına katılabilir, çizim gelişimini desteklemek için farklı yöntem ve tekniklere başvurabilirler. Eğitim kurumları; eğitimcilerin proje yaklaşımına dayalı eğitim etkinliklerine katılımları için gerekli düzenlemeler yapabilir, çizim becerilerinin desteklenmesi için farklı materyal ve ortamlar hazırlayarak eğitimcilere destek olabilirler. düzenlenebilir, ve Araştırmacılar ise; proje yaklaşımına dayalı eğitimin ve çizim becerilerinin çocuğun diğer tüm gelişim alanlarına etkisine yönelik kapsamlı araştırmalar yapabilir, çizim becerilerinin gelişimini desteklemek için eğitim programları hazırlayabilir ve uygulayarak sonuçlarını yaygınlaştırabilir.

Not: Bu çalışma 06-08 Kasım 2014 tarihlerinde Antalya'da 22 Ülkenin katılımıyla düzenlenen "3rd World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS-2014"de bildiri olarak sunulmak olarak seçilmiş olup, JRET Bilim Kurulu hakemleri tarafından değerlendirilerek bu sayıda yayınlanmasına karar verilmiştir.

KAYNAKÇA

Abell, S. C., Wood, W. and Liebman, S. J. 2001. Children's human figure drawings as measures of intelligence: The comparative validity of three scoring systems. *Journal of Psycho Educational Assessment*, 19 (3), 204-215.

Anonim 2006. Okul öncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, Devlet Kitapları Müdürlüğü, 135 s., Ankara.

Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. 2011. Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı. Ya-Pa Yayınları, 184 s., İstanbul.

Beneke, S. 1998. Rearview mirror: reflection on a preschool car project. National Parent Information Network, ERIC Digest, ED 424 977. Erişim Tarihi: 22.10.2010.

Beneke, S. 2000. Implementing the project approach in part-time early childhood education programs. ECRP, Erişim tarihi: 11.07.2011.

Brookes, M. 1996. Drawing with children. G.P.Putnam's Sons, New York.

Can Yaşar, M. 2009. Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine drama eğitiminin etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Chard, S. C. 1998a. The Project approach: making curriculum come alive. Book one. Schoastic Inc. 63s., USA.

Chard, S. C. 1998b. The Project approach: managing successful projects. Schoastic Inc. 64s.. USA.

Capraro, R. M. and Slough, S. W. 2009. Project-based learning: An integrated science, technology, engineering, and mathematics (STEM) approach. Sense Publisher, 209s, Rotterdam.

Dağlı, A. 2007. Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin Türkçe ve matematik derslerindeki akademik başarılarının karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi (Basılmış). Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı.

Demirel, Ö. 2003. Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme. Pegem Yayıncılık, 367s., Ankara.

Dresden, J. and Lee, K. 2011. The Effects of project work a first- grade classroom: A little goes a long way. 9(1), <http://ecrp.uiuc.edu/v9n1/dresden.html> Erişim tarihi: 07.10.2011.

Ebersbach, M., Stiehler, S. and Asmus, P. 2011. On the relationship between children's perceptive taking in complex scenes and their spatial drawing ability. *Brittish Journal of Developmental Psychology*, (29), 455-474.

Evangelou, D., Dobbs-Oates, J., Bagiati, A., Liang, S. and Choi, J. Y. 2010. Talking about artifacts: Preschool children's explorations with sketches, stories, and tangible objects. <http://ecrp.uiuc.edu/v12n2/evangelou.html>
Erişim tarihi: 23.10.2011.

Golomb, C. 1985. Compositoinal development in children's drawings. http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED260795&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED260795 Erişim tarihi: 22.09.2009.

Grant, M. M. and Branch, R. M. 2005. Project-based learning in a middle school: Tracing abilities through the artifacts of learning. Journal of Research on Technology in Education, (21), 120-128.

Gür, Ç. 2006. Sanat eğitim programının üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen altı yaş üstün yetenekli çocukların çizim becerilerine etkisi. Doktora tezi (basılmış). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hale, J. A. 1996. How art activities can be used to enhance the education of young children. <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordDetail?accno=ED394937> Erişim tarihi:13.04.2009.

Helm, J. H. 2004. Project that power young minds. Educational Leadership, 62(1), 58-60.

Kapsch, L. A. 2006. The effect of dramatic play on children's graphic representantion of emotion. Doktora tezi (basılmamış), Georgia State University, Georgia.

Katz, L. G. 1994. The project approach. <http://ecap.crc.illinois.edu/eearchive> Erişim tarihi: 11.06.2010.

Katz, L. G. and Chard, S. C. 1992. The project approach. Approaches to early childhood education. (Eds: James E. Johnson ve J. Roopnarine). 2. Basım. Merill Publishing Co., London.

Katz, L. and Chard, S. C. 2000. Engaging children's mind: The project approach. 2. Basım,. Ablex Publishing Corporation, 215 s., Connecticut.

Katz, L. G. and Chard, S. C. 2005. Young investigators the project approach in the eraly years. Teacher Collage Press, 120s. Amsterdam.

Kefi, S. 2011. Okul öncesi eğitimde proje yaklaşımı ile yapılmış bir uygulama örneği. 2. İnternational Conference on New Trends in Education and Their İmplications, Antalya.

Kindler, A. M. 1995. Significance of adult input early childhood artistic development. The visual arts and early childhood learning. (Ed: Christine M. Tompson). National Art Education Association, 108s., Virginia.

Klaue, K. 1992. The development of depth representation in children'sdrawings. British Journal of Developmental Psychology, 10,71-83.

LeeKeenan, D. and Edwards, C. P. 1992. Using the approach with toddlers. Faculty Publication, Department of Child, Youth and Family Studies. University of Nebraska, Lincoln.

Martlew, M. and Connolly, J. K. 1996. Human figüre drawings by schooled and unschooled children in Papua New Guinea. Child Development, (67), 2743-2762.

McDonnell, C. 2007. Project-based inquiry units for young children: First step to research for grades pre-K-2. Linworth Books, s.233, Ohio.

- Metin, Ş. 2014. Proje yaklaşımına dayalı eğitimin beş yaş (60-72 ay) çocuklarının çizim becerilerine ve görsel algılarına etkisinin incelenmesi. Doktora tezi (yayınlanmamış), Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Metin, Ş. ve Aral, N. 2012. Dört- yedi yaş çocuklarının resim gelişim özelliklerinin incelenmesi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1(2): 55-69.
- Nelson, J. K. 2007. The Project Approach. Early Childhood Education: An International Encyclopedia. Ed: Rebecca S. New and Moncrieff Cochran. Praeger Published, Westport.
- Newell, R. J. 2003. Passion for learning “how project based learning meets the needs of 21. St. Century students”, Innovations in Education Series, No:3, USA, ERIC. Erişim tarihi: 12.05.2011.
- Oğuz, V., Gizir, Z. ve Akyol, A. K. 2014. Erken çocukluk eğitiminde proje yaklaşımı ve uygulanmış proje örnekleri. Anı Yayıncılık, 159 s., Ankara.
- Paktuna Keskin, S. 2010. Çocuk çizimlerindeki giz: Çöp çocuk. Boyut Yayıncılık, 153s, İstanbul.
- Ra, J. S. 2009. Wind project in a Korean kindergarten: A project-based art activity in early childhood. International Art in Early Childhood Research Journal, 1(1), 23-31.
- Rahman, S., Yasin, R.M. and Yassin, S.F.M. 2012. Project-based approach at preschool setting. World Applied Sciences Journal, 16 (1), 106-112.
- Rosberg, M. 1995. Integrated approaches to learning. ERIC Information Analyses, ED 389648., Erişim tarihi: 13.10.2011.
- Sanchez, X. 2007. The hospital project. Early Childhood Research and Practice, 9(1), Erişim tarihi: 22.03.2011.
- Schussler, E. and Winslow, J. 2007. Drawing on student’s knowledge. Science and Children, 44(5), 40-44.
- Silver, R. A. 2000. Developing cognitive and creative skills through art: Programs for children with communication disorders or learning disabilities. American Journal of Art Therapy, 30(3), USA.
- Silver, R. A. 2001. Art as language: Access to thoughts and feelings through stimulus drawings. Psychology Press, 185s., USA.
- Souto, M. and Lee, K. 2009. Project-based learning: In the beginning it was all play. Parents’ perceptions of the project approach in a second grade classroom. Sense Publisher, Amsterdam.
- Stokrocki, M. and Samoraj, M. 2002. An ethnographic exploration of children’s drawings of their first communion in Poland. International Journal of Education and the Arts, 3(6). www.ijea.org/v3n6/index.html, Erişim tarihi: 24.10.2011.
- Sutton, J. P. and Rose, H. D. 1998. The role of strategic visual attention in children’s drawing development. Journal of Experimental Child Psychology, 68, 87-107.
- Thode, T. 1997. The Power of Project Based Learning. www.glef.org Erişim tarihi: 17.03.2011.
- Toku, M. 2000. Cross-cultural analysis of artistic development: Drawing by Japanese and U.S. children. Visual Art Research, 27, 46-59.
- Toku, M. 2001. Cross-cultural analysis of artistic development. Visual Arts Research, 27(1), 53.

Toku, M. 2002. Children's artistic and aesthetic development: The influence of pop-culture in children's drawings. International Society For Education Through Art, 31,47-52.

Trepanier Street, M. 2000. Multiple forms of representation in long-term projects. Early Childhood Research and Practice, 3(1), <http://ecrp.uiuc.edu>, Erişim tarihi: 02.06.2011.

Vlach, H. A. and Carver, S. M. 2008. The effect of observation coaching on children's graphic representation. Early Childhood Research and Practice, 10 (1), <http://ecrp.uiuc.edu/v3n1/Wilson> , Erişim tarihi: 17.03.2011.